

EL LENGUATGE

A les sis és clar

Sembla que era ahir que a les sis ja era fosc i vet aquí que a les sis encara és clar. A les sis *encara és clar* o a les sis *ja és clar*? El cas és que si bé optariem decididament per la primera frase, cap de les dues no sembla prou satisfactòria.

Tothom coneix aquell refrany que diu *Per la Mare de Déu d'Agost a les set ja és fosc* (que amb la diferència horària que actualment regeix durant l'estiu hauria d'esdevenir... *a les nou ja és fosc*). Com que per la Mare de Déu d'Agost el diu s'escurça, l'ús de l'adverbi *ja* resulta plenament adequat en el proverbi que diu que a les set és fosc, perquè pot referir-se a les dues indicacions temporals que conté: la Mare de Déu d'Agost i les set (del vespre). Cal considerar, és cert, que pròpiament es refereix a l'hora del dia, però si comparem el text d'aquest refrany amb el d'una frase com *Per la Mare de Déu ja hem acabat les vacances*, ens podem adonar de com la indicació temporal de l'època de l'any (la Mare de Déu d'Agost) és aquella de la qual es diu que, no més tard, té lloc una acció (acabar les vacances, fer-se fosc). Anàlogament, si dèiem *Per la Mare de Déu d'Agost a les sis encara és clar*, podríem atribuir a *encara* un doble valor o funció, referit a les sis i a *per la Mare de Déu* (com en *Per la Mare de Déu d'Agost encara no ha començat les vacances*). Però ara el dia *ja* s'allarga —quin goig!— i, per tant, quan diem que *a les sis* (hora oficial)

encara és clar, la frase ens pot semblar poc satisfactòria, perquè no indica el fet que fa uns dies s'esdevenia altrament, que ens trobem davant d'un fet nou, diferentment de quan diem *Per la Mare de Déu d'Agost a les sis encara és clar*. L'expressió d'aquest fet nou s'hauria d'aconseguir —si tant ens convenia indicarlo— amb l'adverbi *ja*, certament, col·locat, però, al final de la frase: *A les sis encara és clar, ja*, talment com diríem *A les set ja és fosc, encara*.

Cal remarcar que una frase com *a les sis encara és clar, ja* s'ha de pronunciar amb una entonació especial, impossible de transcriure gràficament: el mot *ja*, que hi figura en aposició, es pronuncia amb una força tònica molt inferior a la de *clar*, a l'extrem oposat de l'èmfasi detonant amb què es profereix en construccions en les quals avui molts es complauen, però que considerem inacceptables: *Això s'ha de fer, ja! Hi han arribat, ja! Ho hem de decidir, ja!*

Albert Jané